

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Formanden skriver	side 2
Nyt fra Hovedbestyrelsen	side 3
Raklev kirke	side 4
Kålund Kloster	side 5
Refsnæsgård	side 7
Dyrehøjgård på Røsnæs	side 9
Skjoldemose hovedgård	side 10
En slægtsgårdssang	side 13
Store Bededag	side 14
Nyt fra kredsene	side 14
Kommende kredsaktiviteter	side 16

Tidsskrift for
 Dansk Slægtsgårdsforening

Maj-juni 2023

Nr. 477 - 80. årgang

dyrehoj-vingaard.dk

*Udsigt over en vinmark ved Dyrehøjgård,
 hvor årsmødet afsluttes.*

SLÆGTSGÅRDEN

LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN

Stiftet 5. juli 1941
www.slaegtsgaardsforeningen.dk

Kasserer:

Connie F. Neumann, Valmuevænget 8, Grønnemose. 5560 Aarup.
 Tlf. 40 30 35 52. E-mail zenta1@outlook.dk

Medlemsadministrator:

Inger Marie Wibholm, Sdr. Boulevard 12, 4930 Maribo.
 Tlf. 54 78 09 02 og 24 89 20 88. E-mail ingermarieh@w@gmail.com

Hovedbestyrelsen:

Formand:

Gunhild Olesen Møller, »Bronzehave«,
 Strædet 38, 7990 Øster Assels.
 Tlf. 97 76 42 77. Mobil 23 32 92 10.
gunhildom@gmail.com
 (Formand: Midtjysk kreds)

Næstformand:

Niels Ole Volhøj, »Volhøj«
 Bettevej 38, V. Tversted, 9881 Bindslev
 Tlf. 40 89 74 92
enovolhøj@mail.dk
 (Formand: Vendsysselkredsen)

Jens Brogaard Jensen, »Maglehøjgård«,
 Hammerbakke 3, 4050 Skibby
 Tlf. 47 52 99 18
jensbjensen@privat.dk
 (Formand: Nordsjællandskredsen)

Karen Andersen, »Baungaard«,
 Vollerupvej 70, 4400 Kalundborg
 Tlf. 29 26 20 13
vollerupvej70@gmail.com
 (Formand: Vestsjællandskredsen)

Torben Knudsen,
 Spjellerupvej 51
 4700 Næstved
 Tlf. 20 32 66 70 og 55 44 66 76
E-mail spjellerup@dlgmail.dk
 (Formand: Sjælland Syd kredsen)
 (Medlem af forretningsudvalget)

Hans Jørgen Hansen, »Bregnholt«,
 Adelgade 88, 4880 Nysted.
 Tlf. 23 41 98 16.
bregnholtpc@hotmail.dk
 (Formand: Lolland/Falster kreds)

Peder Høite Hansen, »Revningegård«,
 Revningevej 116, 5300 Kerteminde
 Tlf. 65 32 13 87
Peder.revninge@gmail.com
 (Formand: Fynskredsen)

Anker Lund

Gilbjergvej 6, Skodborg, 6639 Rødding
 Tlf. 45 61 54 89 77
lillekornvang@gmail.com
 (Kontaktpersonen fra Sønderjylland)

Bente Kjærgaard, »Kjærgaard«
 Trehøjevej 41, 7480 Vildbjerg
 Tlf.nr.: 61666764
 Mail: bp.kjaergaard@gmail.com
 (Formand: Ringkøbingkredsen)

Steffen Buch Juul, »Jærggården«,
 Høllundvej 6, Høllund, 7100 Vejle.
 Tlf. 75 86 54 93.
steffen42@icloud.com
 (Formand: Vejlekedsen)

Christian Kirk,
 Frejævej 7a
 8981 Spentrup,
 Tlf. 23347955
 Mail kirk@familie.tele.dk
 (Formand: Århuskredsen)

Mads P. Christensen, »Als Nygaard«
 Petersborgvej 11, Als,
 9560 Hadsund
 Tlf. 21 55 59 50
mathy@postkasse.net
 (Formand: Himmerlandskredsen)

Formanden skriver:

Der er desværre sket det at Slægtsgården blad nr. 476 i skrivende stund endnu ikke er modtaget. Hvilket er meget beklageligt eftersom det skulle være udkommet den 1. marts 2023 ifølge aftale med redaktør Ole G. Nielsen. Flere medlemmer har henvendt sig. Redaktøren har overfor mig oplyst at bladet var afsendt rettidigt til trykkeriet, men at det var landet i deres spamfilter. Hovedbestyrelsen har bedt redaktøren sikre sig at det ikke sker igen.

Der sker markante forandringer i landskabet i disse år. For tiden går det løs med opstilling af vindmøller og gerne i klynger. Solcellepaneler opstilles i stor stil og dækker vidtstrakte marker. Økonomien i traditionel planteavl kan ikke konkurrere med solceller. Ikke alle kommuner er lige begejstrede for udviklingen, så tingene bliver placeret, hvor mulighederne er. Dvs. overvejende i det midt- og vestjyske, samt Lolland og Faxe Kommuner. Flere og flere landbrug stopper med en animalske produktion. Det efterlader tomme landbrugsbygninger i stort tal. Nogle anlæg er ret store og bekostelige at fjerne. Overflødige landbrugsbygninger er ikke nogen ny foreteelse, men der har ikke været så meget snak om det i nogle år. Levn fra husmandsbevægelsesens tid står stadig som mindelser om en svunden tid. Det var små landbrug. En familie kunne ikke lave af det, men supplerede med indtjening udefra og småjobs til livets opretholdelse. Tidligere var mange gårde placeret i landsbyerne. De er stort set forsvundet grundet miljøkrav og klager. De gamle landbrugsbygninger står der som kulisser fra en svunden tid. For en menneskealder siden modtog Morsø Kommune en gave. En større proprietærgård ved navn Skarregård, beliggende på spidsen af Nordmors med vidtstrakte strandenge og et dyrkbart areal. En ældre ungkarl uden familie testamenterede hele herligheden til kommunen. Det var en traditionel gård i original stand med fire længer og småhuse. Der var store naturværdier og et voldsted. På vegne af kommunen blev gården drevet af en bestyrer og senere forpagtet ud. Gården indgik som en del af Morslands Historiske Museum. Et stort antal frivillige og beskæftigelsesprojekter blev over tid forankret på gården.

Museet havde mange andre opgaver og der skulle ske en forandring. Det mandede ud i at en forening af frivillige fra år 2022 skulle forestå opgaven med at skabe aktiviteter på gården, udnytte naturens potentialer og minderne om landbokulturen. Foreningen fik navnet Skarregård Kultur- og Naturcenter. Morsø Kommune har hvert år en Frivilligfest med op til 400 deltagere, hvor foreninger og idrættsudøvere bliver nomineret og de heldige hædret med priser. Som formand for Kulturelt Samvirke på Mors havde vi i bestyrelsen besluttet at hædre Skarregård Natur- og Kulturcenter. De var glade for prisen og for at være med til at bevare minderne om landbokulturen.

Rundt i landet er der flere steder, hvor landbokulturen fra en bestemt tidsperiode er det bærende. Fx på herregården Hessel i Vesthimmerlands Kommune. Herregården har fire længer og studenterferie var tidligere livsgrundlaget. På Fyn har Real Dania Fondet restaureret en gård der er godt og vel 100 år gammel. Den er meget autentisk og bygget i gode materialer af dygtige håndværkere. I årsmødet i Sønderjyllandskredsen i år 2022 besøgte vi gården Klægager, der er kåret som Danmarks smukkeste bondegård. Endelig er der landbrugsmusset Gl. Estrup på Djursland hvor Slægtsgårdsarkivet havde til huse. Der er landbrugsmiljøer på museet Hjerl Hede og Frilandsmuseet i Lyngby. Samt andre steder, det vil føre for vidt at nævne her. Det er godt at der tages initiativer til at bevare minderne om en landbokultur, der er trængt af nye tider og krav.

Indførelsen af en CO₂ afgift er endnu ikke aftalt politisk - og godt det samme måske. Regnskabstallene for de forskellige driftsgrene er oplyst og mest overraskende er vel at en del mælkeproducenter har tjent rigtig gode penge. Noget anderledes ser det ud for svineproducenter, hvor forskellen i noteringen mellem Danish Crown og den spanske notering har været 7,00 kr. i spaniernes favør. Slagterierne har ualmindelig svært ved at forklare forskellen for deres leverandører.

Gunhild Olesen Møller

Redaktion:

Ole G. Nielsen
 Bøgeparken 25 B, 4241 Vemmelev
 Tlf. 24 93 34 12
OleGN@mail.tele.dk

Nr. 478 udkommer omkring den 1. juli 2023. Afleveringsfrist for indlæg den 5. juni 2023.

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Tryk:

Jannerup Grafisk
 Vallensbækvej 61
 2625 Vallensbæk
 Tlf. 58 52 52 22
jannerup@jannerup.dk

Adresseændringer

bedes meddelt foreningens medlemsadministrator:
 Inger Marie Wibholm, Sdr. Boulevard 12, 4930 Maribo.
 Tlf. 54 78 09 02 og 24 89 20 88.
 E-mail ingermarieh@w@gmail.com

Nyt fra Hovedbestyrelsen

Ved fmd. Gunhild Olesen Møller

Der deltog ti kredsformænd. Landsformand og Midtjysk Kreds Gunhild Olesen Møller. Næstformand og Vendsyssel Kreds Niels Ole Volhøj. FU-medlem og Sydsjællands Kreds Torben Knudsen. Jens Brogaard Jensen Nordsjællandskredsen. Karen Andersen Vestsjællandskredsen. Hans Jørgen Hansen Lolland/Falster Kreds. Peder Højte Hansen Fynskredsen. Anker Lund Sønderjyllandskredsen (ny formand). Steffen Buch Juul Vejlekredsen og Mads P. Christensen Himmerlandskredsen.

To kredse med nye formænd var fraværende Bente Kærsgaard Ringkøbingkredsen. Christian Kirk Aarhus Kredsen.

Kass. Connie Neumann deltog. Der var afbud fra redaktør Ole G. Nielsen.

Regnskabet for år 2022 blev gennemgået. Det udviser et overskud, når der er taget højde for at stedet for årsmødet 2023 på Saltoftehus i Vestsjælland har opkrævet et depositum på halvdelen af den formodede årsmødeudgift. Udgiften til årsmødet bliver så det mindre i år 2023.

Hovedbestyrelsen besluttede at udgive 5 blade i år 2024. Det er samme antal som i år. Det blev besluttet at kontingentet skal være kr. 300 i år 2024. Det indgår i budgettet som blev fremlagt og vedtaget. Der vil være underskud i årene fremover. En del grundomkostninger er de samme selv om medlemstallet falder.

Interessen for at deltage i årsmøder har været jævnt dalende de seneste år. Sidste år deltog 43 stemmeberetigede i årsmødet. Hvilket er under 7% af medlemmerne. I år tegner dette tal for indeværende til at blive lavere. Karen Andersen er i gang med at lave de sidste aftaler vedrørende programmet.

Steffen Buch Juul fra Vejle kredsen fortalte om næste års program. Der er indgået en kontakt med Brandbjerg Højskole, hvor Steffen Buch Juul og Gunhild O. Møller i år 2022 fik den endelige aftale på plads med højskolen.

Der er stor forskel på aktiviteten i de tolv kredse. Nogle har et fint fremmøde til arrangementer. I andre kredse sker der intet. Alle kredse er forpligtigede til at afholde et årsmøde/generalforsamling hvert år.

I HB-mødet blev jeg foreslået genvalgt som landsformand på årsmødet i år 2023.

Hovedbestyrelsen (HB) har sat et punkt på dagsordenen til årsmødet i 2023. ”Drøftelse af foreningens fremtid”. Det er ikke noget beslutningspunkt, men et forum hvor årsmødedeltagerne kan tilkendegive deres holdning. Hovedbestyrelsen har tillige forberedt en afstemning om emnet i årsmødet i år 2024. Et forslag om nedlæggelse kan tidligst behandles i årsmødet i år 2024. Der skal endvidere være tilslutning til forslaget i det følgende årsmøde. Sidste gang en nedlæggelse var til behandling i et årsmøde var i år 2015. Dengang havde den tidligere formand Peder Mauritsen bebudet at han trak sig, hvis årsmødet besluttede sig for at fortsætte foreningen. Det var et forslag der dengang blev fremsat af HB (dog ikke i fuld enighed) og man var allerede begyndt at bruge af foreningen penge. Årsmødet besluttede dengang at foreningen skulle fortsætte. Jeg blev valgt til ny landsformand. Forretningsudvalget (FU) og mit fokus har siden bl.a. været på at tilpasse udgifterne til det faldende medlemstal, hvilket er lykkedes.

Som jeg skrev i blad nr. 476 talte FU i vores efterårsmøde om det faldende medlemstal. 622 har betalt i år 2022. Ifølge medlemsadministratoren er der siden sket udmeldinger og tallet er under 600. Der er dog også kommet få nye medlemmer. Den 1. april er sat som rettidig dato for kontingent indbetaling. Erfaringsmæssigt er det derefter at det største frafald sker, når der bliver fulgt op på den manglende betaling og forsøgt skaffet klarhed over årsagen.

Hovedbestyrelsen havde en drøftelse af at det er klart at årsmødet er øverste myndighed og at en eventuel nedlæggelse skal besluttes i to på hinanden følgende årsmøder, så det er helt op til forsamlingen. Det er de aktive der bestemmer foreningens levetid.

Endvidere er det nødvendigt med en vis kassebeholdning, så en drift af foreningen kan opretholdes til den endelige beslutning om en eventuel nedlæggelse foreligger. Foreningen er baseret på frivillige ude i kredsene og til at få driften til at fungere i det daglige virke med kasserer, redaktør og medlemsadministrator. Så den ressource skal være til stede. Adskillige er ikke vårharer mere.

På HB-mødet blev nævnt at i år 2026 har foreningen eksisteret i femogfirs år. Mange medlemmer har ikke en slægtsgård længere, men er flyttet i parcelhus eller i etagebyggeri, hvor stuen th. er nævnt som ny adresse. Hvorvidt slægtsgården er overdraget til et familiemedlem eller solgt ud af slægten, får foreningen ikke oplyst.

Raklev kirke

Årsmødets gudstjeneste søndag formiddag er henlagt til Raklev kirke, der på flere områder er meget interessant, men især skal fremhæves kirkens alterdug, der er vævet af den lokale kunsthåndværker Karen Andersen, som i denne sammenhæng er bedre kendt som formand for Dansk Slægtsgårdsforenings Vestsjællandskreds og årsmødets værtinde.

Kirken modtog to alterduge, der er ens. Når en alterdug skiftes, afleveres den til Karen Andersen, som ordner den, og derefter leverer den tilbage. Det har hun lovet at gøre, så længe hun har kræfter til det.

Efterreformatorisk kirkebygning

Kirken, som af sin grundlægger og første præst, Melchior Jensen, opkaldtes efter Sct. Olav. Den ligger på en bakkeskråning, hvorfra der er vid udsigt over Sejerøbugten. Kirken består af et rektangulært langhus, som er opført i 1547. Det er den første kirke i landet, som er opført efter reformationen i 1536. Tårnet er omtrent samtidig, og senere er tilføjet et våbenhus i syd og i 1578 et sakristi i nord. Det hele opført af munkesten.

I sakristiets nordvæg er bevaret en oprindelig kamin.

På østgavlen ses et mandehoved af granit, som efter sagnet skal forestille "Ole Bulder", på den forsvundne Bonderupgård.

Langhuset har nu et fladt, gipset loft, men havde før 1848 bjælkeloft.

Inventar

Alterbordet er af munkesten, og alterbordets plade er genanvendt.

Senromansk gotlandsk kalkstensfont fra tidsrummet 1200-1250.

Raklev kirke er den første kirke, som blev opført efter reformationen. Dens bygmester var en tidligere Franciskanermunk, Johannis Melchior, der efter at være gået over til den lutherske lære i 1537 blev sognepræst i Kalundborg. Han virkede ivrigt for en kirke i Raklev sogn, og i efteråret 1547 kunne kirken indvies.

Prædikestolen med himmel har nu den originale staffing fra 1613 og er typisk for Kalundborg-egnen.

Stolestaderne med de karakteristiske døre er fra 1606;

Altertavlen er skåret af den vestsjællandske billedskærer Lorentz Jørgensen i 1668.

På fodstykket vises hyrdernes tilbedelse.

Hovedstykket deles af fire evangelistfigurer og viser i midten nadveren, korsfæstelsen og opstandelsen.

Topstykket viser Kristi himmelfart.

Altertavlen blev skænket til kirken af lensmanden på Kalundborg slot, Hans Lindenov.

Øverst på nordvæggen ses en lang indskrift, et hyldestdigt til minde om kirkens grundlægger, forfattet af sønnen, der efterfulgte ham i embedet som sognepræst.

Historien

Sognet søgte tidligere til Sct. Olai kirke i Kalundborg, hvis præst fra 1539, var den tidligere guardian i gråbrødreklosteret Melchior Jensen. I 1546 fik han kongelig tilladelse til overalt i Kalundborg, Korsør og Holbæk len at bede om hjælp til opførelsen af Borre kirke, et navn som jævnligt brugtes ved siden af Raklev.

Sagnet må antages udskilt fra Olai sogn ved et kongebrev fra 1568.

Glasmaleriet

I 2010 fik kirken et glasmaleri udført af Maja Lisa Engelhardt, der blev født i 1956 på Frederiksberg, men voksede op ved Sejerøbugten, og derfor valgte man et værk af hende. Hun bor i Paris.

Kirkens indre.

Fotos: www.raklevkirke.dk

Kålund Kloster

Kålund Kloster.

Foto: wikipedia.org

Midt i Kalundborg by ser vi den imponerende hovedbygning fra Kalundborg Slots Ladegård, der i 1907 fik ændret navnet til Kålund Kloster.

Nu er der kun den 87 meter lange hovedbygning tilbage, men tidligere lå der syd for hovedbygningen en avlsgård, og på den plads lå i middelalderen fransiskanerklosteret, der hed Kålund Kloster.

I 1664 afhændede kongen sine besiddelser i Kalundborg, som det er beskrevet i Slægtsgårdsbladet 446 under Lerchenborg. I 1792 afstod besidderen af stamhuset Lerchenborg, Georg Flemming greve Lerche, ladegården, som fra da blev en selvstændig gård.

Kålund Klosters beliggenhed blev dens skæbne, for Kalundborg by bredte sig på gårdens marker og omkring gårdens bygninger. Fra 1950 opløstes den interessante gård. Af 60 tdr. land fra hovedparcellen oprettedes Klostergården, som senere er udstykket eller været genstand for skovrejsning.

Gården omkring 1930

I 1930 tilhørte Kålund Kloster godsejer Carl Anton Nicolaj Lawaetz. Det samlede areal var 305 ha, deraf 266,5 ager, 16 eng, 16 skov samt 6,5 ha have og gårdsplads.

Kvægbesætningen bestod af 170 malkekøer af Rød dansk Malke race og fornyes ved eget tillæg. Ungkreaturene bliver på gården til 1-årsalderen, hvorefter de overflyttes til Refsnæsgård, som også ejes af godsejer Lawaetz. De kom tilbage som kælvekvier. Besætningen på Kålund kloster blev anset for en af landets bedste indenfor Røde dansk Malke race.

Gården havde sit eget mejeri, og mælken blev solgt fra egne vogne i Kalundborg.

Der var 32 jyske arbejdsheste, deraf de tre spand til mælke- og hjemkørsel. Af svin holdes kun til brug i husholdningen.

Bygningerne

Den anselige hovedbygning ligger mod nord, stod færdig i 1752. Midt på er der en port, som deler huset i en bolig og et mejeri. Professor William Norvin skriver: "Dette hus har en ret mærkelig karakter. Det er i to stokværk, holdt i tidens sædvanlige rococosmag, men røber kun ringe selvstændighed eller overlegenhed hos kunstneren, idet de meget langstrakte – omtrent 87 meter lange – facader kun er inddelt i fag ved lisener af Eigtveds type, men savner det ellers så yndede resalitmotiv, der netop her ville have været i høj grad på sin plads for at fremhæve midterpartierne af facaderne. Muligvis har J.C. Conradi virket som arkitekt".

Museumsinspektør Erik Skov har en mere positiv tilgang til den enestående bygning: "Som forbillede tjente Asiatic Kompagnis store pakhus på Christianshavn, som hofbygmester Nicolaj Eigtved netop havde fuldført. Kålund Klosters enorme facader inddeles af lisener i 35 fag. Den taktfaste uniformitet brydes kun på midten af tre bredere fag, det midterste med en portåbning."

Mod syd og øst ligger den store kostand, der er bygget i vinkel. Længen, som ligger mod vest langs bygaden, rummer hestestand, vognport, kontor og butik. I gården ligger to bygninger, der rummer kalvestand og vognport. Øst for gården ligger et svinehus. I marken nord for gården en stor trælade med tag af eternit.

Til ejendommen hører to funktionærboliger og 5 huse til arbejderne.

Gården har gratis vand fra såvel statens som kommunens vandværker, der får vandet fra gårdens jorder.

Historien

I 1792 fik besidderen af stamhuset Lerchenborg, Georg Flemming greve Lerche, der havde en meget anspændt økonomi, bevilling til at sælge ladegården, for at komme af med den del af sin store gæld.

Ladegården erhvervedes samme år af landvæsenkommissær, kammerråd Peder Kraft. Efter fire år afstod han gården til kommandør Peder Stub (1754-1827), som i 1807 overlod ladegården til svigersønnen Jacob Schnell (1781-1815).

Da Jacob Schnell i 1802 havde købt den betydelige hovedgård Gyldenholm ved Slagelse, står han i skødet som købmand i Kalundborg. I 1810 afstod han Gyldenholm, og helligede sig driften af Kalundborg Slots Ladegård.

Barner

I 1826 blev Ladegården købt af Christian Barner (1801-1861), han var søn af godsejer Leopold Theodor Barner til Algstrup og Egemark. Han ejede også Refsnæsgård og Lerchenfeldt 1846-1847. Barner havde den store udviklings- og opgangsperiode i det danske landbrug. Han døde i 1864. Han havde to døtre, der begge var gift med medlemmer af slægten Lerche, henholdsvis på Lerchesminde (Smakkerup) og Birkendegård, og tre sønner. Kun et par måneder efter faderen faldt to af sønnerne på slagmarken i Slesvig, og den ældste søn, Leopold Theodor Barner, der overtog gården, døde fire år efter. Hans enke, Mathilde Leontine Margarethe Feddersen, sad med ejendommen indtil hun i 1887 overlod den til forpagteren, Otto Frederik Christian Anton Lawaetz (1829-1914), der allerede i 1866 havde købt Refsnæsgård.

Lawaetz

Otto Lawaetz var født i Holsten, men kom som ganske ung til Danmark med faderen, der drev forskellige jyske mejeriforpagtninger. Her fik han sin uddannelse og måtte kun 20 år gammel, efter faderens død, selvstændigt fortsætte virksomheden. I 1858 kom han til Sjælland og fik Birkendegård i forpagtning og et par år senere Kalundborg Slots Ladegård, som han købte i 1887, efter at han allerede i 1866 havde købt Refsnæsgård.

Stor og betydningsfuld var hans virksomhed som foregangsmand indenfor smørproduktionen, såvel i praksis på sine egne gårde og som dommer og foreningsleder, som ved vejledende afhandlinger, hvori han for øvrigt også har behandlet andre sider af landbruget.

I 1907 overlod han Kalundborg Slots Ladegård til sønnen Carl Anton Nicolaj Lawaetz (1868-1844), der samtidig forpagtede Refsnæsgård.

Carl Lawaetz ændrede ladegårdens navn til Kålund Kloster, og drev et omfattende landbrug og oprettede Sukkerfabrikken Vestsjælland.

En fornøjelig detalje om familien Lawaetz er, at på samme tid var tre af Carl Lawaetz sønner formand for hver sin landboforening. Forpagter Hans Lawaetz, Refsnæsgård var formand for Kalundborg og omegns og Løve Herreds Landboforening, gårdejer Otto Lawaetz, Rustkammergården var formand for Sorøegnens Landboforening og godsejer Aage Lawaetz, Falkenstein var formand for Sorø Amts landøkonomiske Selskab.

Efter at Kalundborg by havde opslugt Ladegården og staten havde lagt sin hånd på Refsnæsgård af hensyn til naturen, blev slægtens hovedsæde Falkenstein ved Slagelse. Ældste søn Aage Lawaetz som var blevet gift med Valborg Nissen, datter af porcelængrosserer og medejer af Galle & Jessen, Ludvig Nissen, havde overtaget Falkenstein. Hans ældste søn, Max Otto Lawaetz, overtog gården og nu sidder fjerde generation, Carl Aage Lawaetz, på den historiske hovedgård.

En yngre søn af Aage Lawaetz, Carl Ludvig Lawaetz, sad en tid med Skødstrup ved Knebel på Mols, men drev et stort jagtområde i Skotland, som han ejede sammen med broderen Max Otto Lawaetz.

I 1942 overdrog Carl Lawaetz Kålund Kloster til sine otte børn, som i 1946 solgte gården til dyrlæge W. Lænkholm, som to år senere overlod gården til et konsortium, der helt udstykkede gården, rev avlslængerne ned og solgte hovedbygningen til et skolehjem.

I 1963 blev hovedbygningen købt af Kalundborg kommune, og indrettet den til administrationsbygning.

Refsnæsgård

Refsnæsgård ligger på den yderste spids af halvøen Røsnæs ved Kalundborg, og den passerer vi på årsmødeudflugten. Gården har siden 1964 tilhørt staten. Gården bruges til naturskole og kaldes nu for Røsnæsgård. Røsnæs er et nyere navn for halvøen Refsnæs.

Færggården

Refsnæsgård hørte tidligere under Kalundborg Slots Ladegård, (Kålund Kloster). Dengang hed den "Færggården" og lå nede ved stranden, men endnu i begyndelsen af 1800-tallet var der kun opdyrket et meget beskedent areal af gårdens tilliggende.

Efter Kanonbådskrigen var Færggården imidlertid i en så sørgelig forfatning, at den måtte rives ned.

Hestehavegård

I 1815 blev den flyttet til sin nuværende plads og fik navnet "Hestehavegård". Gårdens matrikel nummer er et levn fra den periode, da Refsnæsgård skal søges under Refsnæs Hestehave matr.nr. 1.

Hovedbygningen, stalde og laden blev opført i 1815-1816, og først ved en brand i 1950 ændredes avlslængerne og hovedbygningen fik tegltag.

Barner

I 1826 købte Christian von Barner, søn af godsejer Leopold Theodor Barner til Algstrup og Egemark, både Kalundborg Slots Ladegård og Hestehavegård. Han tog fat på opdyrkningen af Hestehavegård ved rydning af krat og sten.

Den nye ejer drev derefter gården med fåreavl. Han anskaffede en besætning af det finuldede spanske merinofår. I 1840 var besætningen på omkring 600 dyr.

På den tid ændredes gårdens navn til Refsnæsgård.

Otto Frederik Christian Lawaetz

I 1865 overtog Leopold Theodor von Barner Kalundborg Slots Ladegård med Refsnæsgård. Refsnæsgård solgte han året efter til forpagteren af Ladegården Otto Frederik Christian Lawaetz. Han var født i 1829 i Holsten, og kom til kongeriget med faderen, der drev forskellige jyske mejeriforpagtninger. Han forpagtede Møltrup ved Vildbjerg. Den var ejet af greve Lerche, der også ejede Lerchesminde og på den måde kom Otto Lawaetz først til grev Lerches broder på Birkendegård, hvor han efterfulgte sin svoger, Burchardi, der i 1860 kom til Kalundborg slots Ladegård og forpagtede mejeriet hos grev Lerches svigerfader. Godsejer Barner.

I 1858 kom Otto Lawaetz til Sjælland, hvor han først forpagtede Birkendegård og nogle år efter

Ladegård. I 1866 købte Otto Lawaetz Refsnæsgård og i 1887 Kalundborg Slots Ladegård.

Otto Lawaetz lagde et stort arbejde i at højne smørproduktionen, både på sine egne gård og ved sin indsats i foreningslivet.

Som mejeribrugets forkæmper satte Lawaetz straks fåreholdet ud. Han indrettede mælkekælder under hele hovedbygningen, og i de 48 år han ejede Refsnæsgård, drev han den frem til en mønstergård.

For at få jorden i gødningskraft og god kultur benyttede han tang, som der var rigeligt af på den udstrakte kyststrækning. Dertil kom efterhånden gødning fra den store kvæg- og svinebesætning.

En del af den ringeste og mest bakkede jord blev tilplantet.

Omkring 1900 var arealet til Refsnæsgård 310 tdr. land, hvoraf 289 tdr. land var agerjord. Besætningen bestod af 77 køer, 42 stk. ungvæg og kalve, 4 tyre og 15 heste. Hertil kom Kalundborg Ladegård med 550 tdr. land og tilsvarende besætning.

Otto Lawaetz kaldte sig proprietær, for skulle man være godsejer, skulle der til godset også være en kirke, og det havde han ikke.

Otto Lawaetz var aktiv i sognets liv, bl.a. gennem stiftelsen af Refsnæs Landboforening, der var en forløber for Kalundborg Landboforening. Han tog initiativ til brugsforeningen, sparekassen og sygekassen.

Otto Lawaetz var en streng indre missionsmand og hustruen en glad grundtvigianer. Det fortælles, at Lawaetz var indbudt til et møde sammen med nogle af Kalundborgs borgere, der ville danne en teaterforening. Man vil forstå, at teater ikke var noget for Lawaetz, og han skal til alles bestyrtelse under forhandlingerne have sagt: ”Skal vi ikke hellere lave et svineslagteri?”

Senere fik Kalundborg også sit svineslagteri.

Børnene

Godsejer Otto Lawaetz var gift to gange, og havde en stor børneflokk. Dertil kom en flok nevøer og niecer. Slægtsbogen fortæller: ”I 1870-erne var Otto Lawaetz rejst til Jylland for at deltage i svigerindens begravelse. Hendes mand, Fritz Lawaetz, forpagter af Møltrup, var død 6 år tidligere. Efter begravelsen drøftede familien, hvad der skulle blive af de forældreløse børn. En tilbød at tage sig af ét barn og en af et anden. Men så sagde Otto Lawaetz: ”Nej, de skal ikke skilles, det skal have et fælles hjem. Jeg tager dem alle!”

Da han kom tilbage til Refsnæsgård, stod hans hustru øverst på den høje trappe og modtog ham med udbredte arme. Følgende ordskifte fandt derefter sted:

Hun: Velkommen hjem, kære Otto, hvordan gik det?

Han: Jeg tog dem alle syv!

Hun: Tak kære Otto, at du viste mig den tillid.”

Det fortælles også, at med de mange børn på Refsnæsgård, så måtte man have en stram husorden. For eksempel skulle der være tre børn ved en dør, før den måtte åbnes.

Carl Lawaetz

I 1907 solgte Otto Lawaetz Kalundborg Slots Ladegård til sønnen Carl Anton Nicolaj Lawaetz, som ændrede

gårdens navn til Kålund Kloster. Samtidig forpagtede han Refsnæsgård, som han købte i 1914.

Carl Lawaetz var født på Refsnæsgård i 1868 og døde på Falkenstein i 1944. Han forpagtede Corselitze på Falster 1894-1906, Rudbjerggård tillige med Helgenæs på Syd-Lolland. Her lærte han værdien af sukkerroedyrkingen. Han var fra 1900-07 forpagter af Kalundborg Slots ladegård, som han i 1907 købte af faderen. I årene 1900-14 var han forpagter af Refsnæsgård, som han derefter overtog.

Han var ejer af Løvegård ved Høng fra 1907 til 1921. I 1911 købte han hovedgården Falkenstein ved Slagelse, som nu er i fjerde generation af slægten.

Fra 1921 til 1935 besad han Fænø i Lillebælt.

Han ejede en kort tid herregården Billeshave ved Strib og den nærliggende Cathrinebjerg.

Under sin virksomhed på Lolland-Falster erhvervede Carl Lawaetz sig indgående kendskab til og interesse for sukkerroedyrking og sukkerfabrikation, og 1911 stiftede han sukkerfabrikken Vestsjælland, der senere fik navnet Gørlev Sukkerfabrik. Lawaetz var ikke blot en dygtig administrator af sine store landejendomme, men tog også temperamentsfuldt og i en djærv og ligefrem form del i landøkonomiske diskussioner, som forsvarer for det store landbrugs interesser, og til hævde af dets nationaløkonomiske betydning, bl.a. i et par småskrifter: ”Det danske Landbrug set fra et stats- og landøkonomisk Synspunkt”, og ”Statshusmandsbevægelsen eller Keiserens nye Klæder. Begge udgivet i 1920. Dette debateme som i mellemkrigstiden syntes nærmest udtømmeligt tog Lawaetz op med fornyet styrke i de kriseprægede 1930-ere. I en række artikler i Husmanden protesterede han på sin stands vegne mod den fortrinssstilling, det politiske system da indrømmede husmandsbruget i form af en småbrugervenlig ordning for den samlede svineproduktion. Det var for ham en klar bekræftelse af hans tese om, at oprettelse af husmandsbrug, og da især de statsstøttede, var en økonomisk naturstridig handling.

Den lokale avis skrev i 1958: ”På Refsnæsgård – ofte kaldet ”Den jyske gård på Sjælland” – hos familien Lawaetz har en mængde unge landmænd gennem mange år fået en fortrinlig uddannelse både som landmænd og som mennesker til deres senere gerning og færden i livet. De havde, som det skrives i værket ”Støre danske Landbrug – daglig for øje et hjem og familieliv, hvor guds frygt, alvor, retsind og jævnhed sad i højsædet, og et lærested, hvor faglig dygtighed, arbejdsomhed, flid og nøjsomhed havde til huse.

Staten

I 1942 afstod Carl Lawaetz Refsnæsgård til sine børn, med sønnen Hans Lawaetz som forpagter. Gården var da på 350 tdr. land, hvoraf 250 tdr. land var agerjord.

Familien Lawaetz besad Refsnæsgård frem til 1964, da staten købte gården for at sikre det helt unikke naturområde.

Lawaetz-familien benytter dog fortsat Fiskerhuset, der ligger ved Fiskerhusskansen på sydsiden af Røsnæs Spidsen, til sommerhus.

Dyrehøjgård på Røsnæs

Fotos: dyrehøj-vingaard.dk

På halvøen Røsnæs, der er nordsiden af Kalundborg Fjord, ligger Dyrehøjgård, eller som den nu kaldes Dyrehøj Vingård, og her slutter årsmødet den 4. juni.

Tom Christensen købte Dyrehøjgård i 2007, da han ville begynde på noget nyt. Han var fjerde generation på en svinegård med avlscener, men han var ikke sikker på, at det var som sådan, at han skulle slutte i landbruget. Derfor besluttede han at afhænde hjemmet og købe den smukt beliggende Dyrehøjgård, hvis marker fortrinsvis ligger på en sydvendt skråning ned mod fjorden.

Tom Christensen fortalte, at det var en typisk kvæggård, for jorden nord for vejen er ringe, og den syd for vejen er meget ringe.

Til gården hører 53 ha.

Halvøen kaldes skiftevis for Refsnæs eller Røsnæs. Om halvøen fortæller Tom Christensen, at den er en vold af ler, sand, grus og sten, som blev skubbet op under den sidste istid. Røsnæs er den østlige del af en randmoræne, der fortsætter undersøisk til nordspidsen af Fyn. De kalkholdige overdrev på Røsnæs er unikke og har været fredet siden 1924, og det er en af Danmarks første naturfredning. Volden, der ligger mellem markerne og fjorden, er et af de fredede arealer.

Klimaet på Røsnæs hører til de tørreste og mest solrige i Danmark. I gennemsnit falder der kun 523 mm nedbør

pr. år mod landsgennemsnittet 664 mm pr. år og normalt ligger Røsnæs på ca. 100 solskinstimer over landsgennemsnittet på 1730 pr. år.

Vinen

Siden 2007 er der plantet 50.000 vinstokke, og derfor er det den største vingårde i landet.

Der produceres hvidvin, rødvin, mousserende vine og forskellige frugtvine. Bl. a. har man ambitioner om at genskabe den kirsebærvin, som Lerchenborg tidligere producerede.

Der er også fremstilling af æblevin og æblebrændevin.

Et sted mellem to vinmarker var en plads, og her anlagdes nogle højbede med jordbærplanter. I år er der plukket 531 bakker, som er solgt gennem den lokale brugsforening.

Gårdbutik

Tom Christensen og hans hustru indrettet for år tilbage en gårdbutik, hvor man kan købe vin, men man kan også aflægge gården et besøg og blive vist rundt. Der er indrettet café og i en anden længe er et mødelokale til plads til 75 personer.

Entreprenørforretningen

Da Tom Christensen solgte Lykkensgård i 2007 skabte han en entreprenørforretning, som nu er lejet ud.

Historien

Landsbyen Kongstrup i Refsnæs sogn blev udskiftet i 1797, og Dyrehøjgård fik derefter sin placering ude i det åbne landskab.

I midten af 1800-tallet ejedes gården af Niels Hansen, som i 1870 overlod den til sønnen. Peter Nielsen. I 1890 solgte han gården til Jørgen Nielsen gift med Anna f. Hansen. Begge var født på Refsnæs i henholdsvis 1841 og 1844.

Gården tilliggende var dengang 122 tdr. land, hvoraf 117 var ager og 3 mose. Hartkornet var sat til 5½ td. Stuehuset var af bindingsværk med stråtag og af de fire udlænger var en af bindingsværk og tre af grundmur med tag af stå eller pap.

Besætningen af Rød Dansk Malkerace bestod af 30 køer, 12 ungdyr og kalve, 2 tyre. Der var 6 heste samt 4 plage og føl foruden 35 får og lam. Årligt solgtes 50 slagtesvin. I 1909 afstod Jørgen Nielsen gården til sønnen Mads Nielsen.

Den lokale tradition fortæller, at da Mads Nielsen skulle bestemme sig for at opføre nye bygninger, fik konen den idé at få godsejer Carl Lawaetz, Kålund Kloster til at rådgive sig, og han foreslog, at gården skulle have en stor gårdsplads og bygningerne være en mindre udgave af dem, som han fire år før havde opført på Løvegård.

På staldlængens kvist står initialerne MN AN og årstallet 1917.

I 1944 tog tredje generation over ved Jørgen Nielsen, der blev kendt for sin besætning af Jerseykvæg.

I værket Danmarks større gårde fra 1960 meddeles, at det samlede areal var 117 tdr. land, heraf 92 tdr. land agerjord, 23 tdr. land skov, mose og forstrand, 2 tdr. land have og gårdsplads. Af agerjorden, der er samlet ved gården, består 40 tdr. land af let lermuld på lerunderlag, mens resten er sandjord på blandet underlag.

Efter Jørgen Nielsen, fulgte nogle hurtige ejerskift, før Tom Christensen købte gården i 2007.

Stuehuset var i orden, men udlængerne blev sat i stand fra grunden af. Tegltagene blev taget ned, stenene rensed og lagt op igen, men da der ikke var nok, tog man tagteglstenene fra stuehuset og gav det nye teglsten. Udlængerne blev nyindrettet, så de passer til den nye drift med vin.

Til salg

Som det sidste, så er Dyrehøjgård sat til salg for 39 millioner kr. Vingården har siden 2019 givet overskud, så salget skyldes alene ejerens alder.

OGN

Skjoldemose hovedgård

Hovedgården Skjoldemose ligger i Stenstrup sogn 12 km nord for Svendborg. Den har siden 1905 tilhørt slægten Ulrich, og nuværende ejere er hofjægermester Lars Niels Broch Ulrich, der er fjerde generation.

Gårdens areal var tidligere omkring 450 ha, med 212,3 ha ager og 232 ha skov. Ved generationsskiftet i 1949 deltes Skjoldemose, så sønnen Niels Brock Ulrich fik Skjoldemose hovedgård dvs. agerjorden og den anden søn, Per Christian Theodor Ulrich, fik skoven.

Nu er Skjoldemose indgået i Stenstrup Agro, et driftsfællesskab mellem flere store landbrug. En ejendom er med køer og driften lægger an på grovfoder, frø, korn og raps. Der er en driftsleder og tre medarbejdere til at dyrke de 1300 ha.

Gorillapark

Sammen med sin fætter, Anders Christian Ulrich, har Lars Niels Brock Ulrich skabt succesen "Gorillapark", – Danmarks bedste og største klatrepark. Gorillaparken ligger ved Skjoldemose og der ligger også en klatrepark i Vejle.

En "gorillapark" er en klatrepark i op til 26 meters højde. Føler man ikke trang til at følge med børnebørnene rundt

i trækroneerne, som en anden Tarzan, kan man søge tilflugt i parkens café.

Som et helt nyt tiltag i 2023 har Lars Ulrich og hans fætter bygget en udsigts festlokale til 70 personer. Det smukke rustikke lokale bruges også til events og firma arrangementer, samt konfirmationer og fester.

Skjoldemose har istandsat en gamle jagtthytte, og indrettet den med autentiske møbler fra lofter og lader. Jagtthyten på Skjoldemose kan huse 6 personer, har et dobbelt udenørs bad og lejes ud via Booking.com

Skjoldemose huser filmproduktionselskabet Bandit Productions, der ejes og drives af hans hustru, Désirée Ulrich. Med en baggrund på bl.a. TV2, TV3, BSKYB, VIACOM og CNBC driver hun virksomheden Bandit Productions, hvor hun tilbyder "skæve" film til hjemmesider.

Historien

Skjoldemose er første gang nævnt i 1475. Den ejedes da af fru Mette Pedersdatter Present, som var Ejler Hardenbergs efterleverske. Ved skiftet efter hende fra 1475 tilfaldt gården hendes sønnesøn Erik Hardenberg. Han blev hofsinde hos kong Hans. (Hofsinde var en ung adelsmand, der gjorde lønnet tjeneste ved kongens hof.

Hovedbygningen blev opført i 1662 af Otte Krag. Den er opført i to stokværk af munkesten, har hvælvede kældre og svungne gavle og tegltag. Hovedbygningen er en prægtig repræsentant for sin tid, renæssancens sidste årtier. I 1916 opførtes en tårnagtig tilbygning mod gården. Foto: www.skjoldemosegods.dk

men oftest uden særligt ansvarsområde. Betegnelsen blev brugt fra 1400-tallet til ind i 1600-tallet.) Kongen gjorde ham til høvedsmand på Korsør, men han omkom under togtet til Ditmarsken.

Erik Hardenberg var gift med Anne Corfitzdatter Rønnow, og de havde sønnerne Corfitz, Jacob og Ejler. Ejler Hardenberg blev den bedst kendte, da kong Frederik den Anden gjorde ham til medlem af rigsrådet og lensmand på store len som Malmø og Dragsholm. Han nåede også at blive rigshofmester inden kongens unåde ramte ham. Broderen Jacob Hardenberg var ved sin død en af Fyns største jordbesiddere. Den ældste broder, Corfits, arvede Skjoldemose. Han var gift med Mette Skram, søster til søhelten Peder Skram.

Efter Corfits Hardenbergs død gik gården i arv til børnene i fællesskab, men efter få år begyndte Knud Hardenberg at udkøbe sine medarvinger. Af denne søskendeflok er Anna den, hvis navn er skrevet dybest ind i Danmarkshistorien, for det var hende kong Frederik den Anden ville have haft til hustru, men både hans moder og rigsrådet fik forpurret det.

Knud Hardenberg var gift med Mette Urne og parrets eneste barn var Mette Hardenberg, som blev gift med den senere kansler Christian Friis til Borreby.

Efter hendes død i 1617 gik Skjoldemose over til hendes niece, Mette Grubbe, som var gift med Axel Rosenkrantz til Glimminge. Deres søn Holger Rosenkrantz blev kaldt "den rige" og var i sin samtid anset for at være den rigeste mand i landet. I ægteskabet var datteren Anne Rosenkrantz, der arvede Skjoldemose. Hun blev gift med Otte Krag, der havde været en meget benyttet diplomat i Christian den Fjerdes seneste år. Han blev medlem af rigsrådet og sluttede som lensmand i Nyborg.

Sønnen Niels Krag arvede faderens fynske godser, der udgjorde ikke mindre end 1.500 tdr. hartkorn. Han var kun 13 år, så morbroderen Oluf Rosenkrantz tog sig af ham samt hans dannelse og uddannelse.

Han blev gift med Sophie Juel, den berømte Niels Juels ældste datter. Han drev sine godser, men fik ingen karriere i staten. Han udnævntes dog til Hvid Ridder. I hans senere år blev han deputeret i finanserne og medlem af den kommission, der skulle behandle vornedskabets ophævelse. Ved Niels Krags død i 1713 var hans søn ikke nået myndighedsalderen, og først en halv snes år efter, overtog han ved moderens død de fynske gårde. Han viste sig snart at være en dygtig landmand, der indførte mange forbedringer på sine godser, som han også fik forøget ved nedlæggelse af adskillige bøndergårde, hvis jord blev inddraget under hovedgården. Ligesom dette var til bondestandens skade, da det forøgede hoveriarbejdet samtidig med at der blev færre til at udføre arbejdet. Således var Niels Krag noget hårdhændet i behandlingen af sine undergivne, og det tjener ikke til hans ære, at han i en årrække havde den over hele Fyns land berygtede bondeplager Mikkel Lange, den senere ejer af Krumstrup, til foged først på Egeskov og siden på Skjoldemose.

Frederik Christian Krag

Niels Krag døde ung og enken havde et langt og brydsomt arbejde på Skjoldemose. Hun sad tilbage med en 14-årig søn, Frederik Christian Krag. William Norvin fortæller: "Frederik Christian Krag, der skulle arve godserne, en i flere henseender begavet dreng, men af en slap og slet karakter⁴, som ødelagde ham i bund og grund både åndeligt og materielt. Han indtrådte i hofstjenesten og blev kammerjunker hos dronning Juliane Marie, men han tumlede snart ud i de vildeste udsvævelser, som han fortsatte i endnu større stil efter at være draget til Paris, hvor han døde i 1763, som den sidste mand af den gamle slægt, endnu ikke fyrrer år gammel. En masse penge havde han brugt, og for at redde stumpene havde moderen allerede flere år før hans død afkøbt ham Skjoldemose, medens hun efterhånden måtte pantsætte eller sælge de andre godser for nogenlunde at holde sig klar af den bundløse gæld sønnen havde stiftet."

I omtrent fyrretyve år styrede Sophie Krag Skjoldemose. Hun lod således i sine senere år hovedgårdens jorder udskifte af al fællesskabet med bondejorden og lod størstedelen af markerne indhegne med stengærder, ligesom hun også ved udgravning af moser og opkastning af grøfter forøgede høavlen meget betydeligt.

I sit testamente bestemte hun, at Skjoldemose skulle tilfalde en fjern slægtning af hende. Denne mand var professor i retsvidenskab ved Københavns Universitet, konferenceråd Balthasar Gerhard von Obelitz og hans hustru Christiane Birgitte Gaarder.

Professorinden døde i 1785, og da var von Obelitz nær de 60 år. Han havde vanskeligt ved at forlade sin forskning og undervisning, og da han kort efter hustruens død var blevet blind, besluttede han at sælge Skjoldemose.

I 1797 blev gården købt af Christian Frederik Berg, søn fra Skovsbo.

Hovedgårdens jorder, der var 22½ tdr. hartkorn hovedgårdstakst og 5½ tdr. ufrigt hartkorn foruden 12½ tdr. hartkorn skovskyld med et areal på 218 tdr. land ager, 105 tdr. land eng og 205 tdr. land skov foruden 64 tdr. landbondejord, der var udlagt til skov, blev underkastet en mere rationel drift, inddelt i 10 marker, som indhegnedes med dobbelt stengærder, hvortil der var rigeligt materiale. Da alle markerne var ryddede for sten var der indvundet 33 tdr. Land. Brunemose, der var 41 tdr. land stor blev udgravet med grøfter og forvandlet til græsrigge enge. Endelig opførtes to ny kornlader og en smedje. Om afløsningen af hoveriet blev der også truffet aftale.

Berg nærde i det hele taget stor interesse for bøndernes vel og ganske særlig husmændene, som han på alle måder opmuntrede og tilskyndede til udvikling af deres jorders og havers dyrkning, hvorfor han også udsatte præmier. Selv belønnedes han med Det kongelige danske Landhusholdningsselskabs guldmedalje for sit ypperlige landbrug. Da Berg blev gammel, havde han den sorg ikke at kunne efterlade godset til en søn. Han bortforpagtede gården og rejste til København. Hans hustru døde i begyndelsen af 1851 han selv et halvt år senere.

Da ingen af arvingerne ville overtage Skjoldemose blev gården i 1854 af boet solgt til lensgreve Albrecht Christoffer Schaffalitzky de Muckadell besidder af Arreskov. Han købte Skjoldemose til sin yngre søn, baron Carl Henrik Ditlev Vilhelm Schaffalitzky de Muckadell, som overtog gården ved faderens død i 1858. Baronen var kendt som en dygtig hippolog. Han restaurerede hovedbygningen og fjernede et hæsligt kalkpuds. Der blev ryddet ud i småbygninger, som misprydede stedet. Gravene omkring bygningerne blev fyldt og ny avlsgård opførtes i herskabelig afstand til hovedbygningen.

Baron Schaffalitzky de Muckadell var ugift, og efter hans død i 1901 overgik Skjoldemose til hans ældre broder, lensgreve Erik Schaffalitzky de Muckadell på Arreskov. Han døde i 1905, og boet afhændede Skjoldemose.

Ulrich

Den nye ejer af Skjoldemose hed Justus Sigismund Ulrich (1871-1949). Han var født på Lindholm ved Roskilde, hvor faderen, Sophus Reinholdt Christian Theodor Ulrich, var forpagter. Han var i 1894 blevet landbrugskandidat. Han blev gift med Ingeborg Marie Krenchel, apotekerdat-

ter fra Holstebro. Inden han købte Skjoldemose, var han i seks år forpagter af Børglum Kloster.

Justus Sigismund Ulrich lagde et stort arbejde på Skjoldemose. Bl. a. lod han den tårnagtige udbygning på hovedbygningens gårdside opføre i 1916.

Efter hans død i 1949 deltes Skjoldemose mellem sønnerne, hvor Niels Brock Ulrich fik selve hovedgården.

Niels Brock Ulrich havde været aktiv i modstandskampen, og der blev på Skjoldemosens jorder modtaget våben fra England.

Han var gift med Anna Louise Mathiasen. I ægteskabet fødtes i 1939 sønnen Christian Niels Borck Ulrich. Han overtog Skjoldemose i 1967, men gården var i 1964 bortforpagtet, da faderen var blevet syg. Forpagtningen blev respekteret. I 1972 overtog han driften.

I 1978 kom Christian Niels Brock Ulrich i bestyrelsen for Fyns Stifts Patriotiske selskab. (De store landbrugs landboforening på Fyn.) I 1982 blev han formand for Selskabet, og tre år senere formand for Fynske Landboforening, en post han holdt indtil 1997. Som formand var han også medlem af Landbrugsrådet.

Det blev til en plads i bestyrelsen for Alm. Brand, der tidligere havde det mere informative navn Det kongelige Oktrojerede almindelige Brandassurance Compagni. Fra 1992 til 2008 var godsejer Ulrich formand for Alm. Brand.

Godsejeren har modtaget Ridderkorset af Dannebrogordenen, er udnævnt til hofjægermester og i 2001 blev han kammerherre.

I 1997 overtog Lars Niels Brock Ulrich Skjoldemose. I 2011 flyttede han med hustru og tre børn ind i hovedbygningen, og kammerherren valgte et andet hus på godset.

Foto: www.skjoldemosegods.dk

En slægtsgårdssang

Foreningen har en gammel og en nyere slægtsgårdssang. Nu er Inger Skovgaard Jensen, ”Sivgaard” ved Asnæs, blevet opmærksom på en slægtsgårdssang, skrevet til årsmødet den 21. maj 1950, som blev afholdt i Randers.

Sangen kan virke lidt patineret, men os der kender de to andre slægtsgårdssange og meget af Højskolesangbogens indhold, er den ikke mere virkelighedsfjern end så meget andet.

Sangen afsynges på melodien: Du danske mand.

Vi farer over Danmarks Land,
vi flyver, vi kører Bil.
Vi ser fra Ruder Blink af Vand
ved Bøge, ved Eg og Pil
i Grøfter og i Søer
i Jylland og paa Øer.
Fra Bakker – Slugter møder
vi frem fra de tusind Hjem.

I Paasken sorte Agre laa
og grøn var Vang og Eng.
I Aar vil tidligt kunde saa.
Den Vinter var ej streng.
Saa kom da Maj den blide,
og snart skal Kornet skride.
Og snart skal gyldne Vange
faa Lader og Lofter fyldt.

Og naar vi saadan før, vi saa
paa Huse og Gaarde, hvor
i Byer altid Gaarde laa
omkring paa den danske Jord.
Og no’ en for nys var bygget
i andre har man hygget
sig støt fra gamle Tider
da Oldefar kun var Dreng.

Maskinen maler nu i Takt
i Bindingsværksgaarden. – Men
de røde Gaarde, der blev lagt,
de minder os om igen:
De Tider, da man finder
en Le, men ingen Binder.
Men Kornet er det samme
og Slægterne ligesaa.

Det staar saa sært i Mindets Glans,
hvordan de i svunden Tid –
ved Juletid og ved Sanct Hans
tog fat med den samme Flid.
Hvergang, naar Solen started,
vor gamle Mor har kartet,
de efter Davre kørte
i Marken med Vogn og Plov.

Hvor Bedstefar sin Hvile fandt
paa Bakken i Kirkens ly,
gaar Slægtens Børn fra hver sin Kant
til Skole i Sognets By.
Fra Tider, der er svundne,
fra dem, vi selv er rundne
af Klokker Solen ringes
I Slægt efter Slægt til Fred.

I Jyllands Hjerter sammen staar
vi her ved en gammel Borg.
Vi mødes, naar et Aar der gaar –
med Glæde paa Skift med Sorg.
Velkommen skal I være,
I, som i Fred vil ære
de svundne Slægters Virke
Og dem, som nu iler frem.

I Gaarde, som gav Læ og Brød, -
men altid i samme Slægt,
fornyet altid efter Død,
der finder I Kraft og Vægt.
De staar, som de har staaet
naar hundred Aar er gaet.
Mod Storm og kulde skærmed
de Fædre og deres børn.

Store Bededag

Store Bededag er den eneste af vores kirkelige festdage, som skyldes en kongelig anordning. Den blev indført ved kongelig forordning af 27. marts 1686, hvorefter fjerde fredag efter påske blev bestemt til en almindelig bods- og bededag.

Det var for øvrigt gammel, kirkelig skik at holde takkefester for særlig lykkelige begivenheder, f.eks. en god fredsslutning og bod- og bededage, når Guds vrede stod over landet, det være sig krig, misvækst, først og ikke mindst kometers tilsynekomst. Tre sådanne bededage blev afholdt 1552-53, og i 1555, da pesten hjemsøgte landet. 1580 da en komet havde vakt stor forfærdelse blev der holdt 8 bededage i træk.

Ugentlige og månedlige bededage, onsdag og fredag, bliver efterhånden almindelige, men disse faldt bort, da "Almindelig Bededag" indstiftedes.

Kirkeritualet fra 1685 forordner kimning aftenen før de store helligdage: juledag, påskepåske, pinsedag og Kristi Himmelfarts dag. Store Bededag kom med i den eksklusive gruppe, men for denne dag skulle der tilmed kimes om morgenen før gudstjenesten.

Tidligere var bededagen vores allerstørste helligdag fra øvrighedens side. Folk skulle under bøder gå to gange i kirke, og i kirketiden måtte ingen røg stige op fra nogens skorsten.

Endnu i midten af 1800-tallet var det den eneste nat, da bagerne ikke måtte arbejde. Det er herover, at konflikten i det morsomme lystspil "Store Bededagsaften" er bygget. Madam Krøyer har udlejet et værelse både til en sypige, der kun skal bruge det om natten og til en bagersvend, der kommer fra arbejde, når sypigen er gået og går til sit, før hun kommer igen. Men Store Bededagsaften mødes de i værelset, som hver især mener at være lovlig enebesidder af. Efter forskellige morsomme episoder ender det med, at de forlover sig.

De varme hveder Store Bededagsaften er opstået som en erstatning for det varme brød, som folk ikke kunne få næste morgen.

Store Bededag blev indført ved kongelig anordning, og nu har dronningen ved lov afskaffet den. Denne "verdslige helligdag", der i modsætning til alle andre helligdage ikke har en kristen anledning - har totalt tabt sin gamle betydning, og er blevet en konfirmationsdag. Store Bededag er kun menneskeværk. Alligevel er den værd tænke over. Store Bededagsaften - nu torsdag aften før fjerde fredag efter påske - vil ikke være det sammen, om man til aftenen ikke får varme hveder med tandsmør og appelsinmarmelade.

OGN

NYT FRA KREDSENE

Kredsens arrangementer er interessante, og alle medlemmer er velkomne til at deltage i det, der har interesse. Hvis man vil vide mere om et arrangement, så tag kontakt med formanden for den arrangerende kreds, navn og telefonnummer findes side 2. Se i øvrigt foreningens hjemmeside.

Hjemmesiden findes ved at skrive: Dansk Slægtsgårdsforening og derefter gå ind under: mødekalendar. Er man ikke på nettet, så ring til kredsformanden, hvis navn og telefonnummer står på side 2.

Himmerlandskredsen

Himmerlandskredsen besøgte den 20. marts Thit og Johs. V. Jensens museum i Farsø, hvor der de sidste 25 år er opbygget et spændende sted, med udgang i deres unge år, hvor vi fik en grundig orientering om især Johs. V. Jensens liv, ved formand for museet Hans Støttrup Jensen, som er Johs. V. Jensen støtte, hvilket sommertider kunne give lidt liv, når midler til de 2 museumsdele skulle fordeles. Ligesom det var i virkeligheden mellem de to søskende, med hver sit store ego, der gjorde at Johs.V.Jensen ikke mødte frem til begravelse af forældrene, fordi han så ville møde Thit. Vi hørte om baggrunden for de 2 mest kendte sange, som Johs. V. Jensen skrev og det er "Hvor smiler fager den danske kyst" og "En sømand har sin enegang" endvidere fik vi historien om novellen, der blev til kortfilmen "De nåede færgen" instrueret af Carl Th. Dreyer og lavet med støtte af Rådet for bedre Færdselssikkerhed. Efter rundvisningen var der dækket op med kringler på fadene og specialkaffe i kopperne, den var meget mild i smagen, selvom den er opkaldt efter Johs. V. Jensen.

Den te der blev serveret var ikke special, men den gav alligevel en god smag i munden, for dem som nød den i fulde drag. Der var 20 deltagere til besøget, som drog fra stedet med mange gode indtryk.

Kredsen indbyder til besøg og generalforsamling mandag den 12. juni kl.13.30.

Dagen starter med besøg i Sebber Kirke, Sebbervej 5, 9240 Nibe, hvor guide Willy Kær vil fortælle om kirkens historie, ligeledes om Sebber Kloster og livet omkring stedet gennem tiden, fra vikingerne til golfspillere, så må vi selv vurdere hvilken tidsperiode, der er mest liv i.

Efter besøget drager vi til Nibe Hallen, Hobrovej 36,9240 Nibe, hvor vi afholder årets generalforsamling, med dagsorden efter vedtægterne, så kaffe/te m.v. kan nydes, inden hønsene skal lukkes ind.

Pris for kaffe/te på kaffe/te er 100,00 kr./person til vores generalforsamling i Nibehallen.

Tilmelding venligst senest torsdag den 8. juni på mailadr. mathy@postkasse.net eller ring/SMS på 21555950.

Vel mødt.

Mads P. Christensen

Lolland – Falster kreds

Kredsens årsmødet blev den 15. marts 2023 afholdt på Steens Planteskole i Nørreballe.

Formanden omtalte arrangementerne, vi har haft i 2022, dels årsmødet på Marienlyst højskole, Herlufsholm kostskole, Gavnevø og driftsbesøg på Holtegård-Krårupgård.

Der var god tilslutning, mellem 30 til 50 deltagere. Hanne Clausen og Poul Bille blev genvalgt til bestyrelsen. Hans Jørgen Dresen blev genvalgt som suppleant. Vi slutter med en kassebeholdning på 3214 kr. Før årsmødet fortalte Anders Madsen og Dorthe Blumensaadt om planteskolens historie og drift. Steen Madsen startede på Vester Landevej 127 Nørreballe i 1971 og tilkøbte senere nr.125 og 123. Steen Madsen begyndte med 100 m² og averterede med (alt til haven). Det udviklede sig hurtigt, og der kom drivhuse – plan-tebete, lager og forretning til. Sønnen og datteren, Anders og Dorthe, overtog planteskolen i 2011 og er i dag en veludbygget planteskole, med sirbuske, hækplanter, stauder og æbletræer. Desuden stueplanter, afskårede blomster og buketter til gaver og bisættelser. Alt i rekvisitter til haven såsom krukker, jord, gødning og redskaber. Da der er behov få at købe buketter hele døgnet, er der opsat en buketautomat. Foruden ejerne er der 3 ansatte + Steen Madsen som stadig er aktiv, og giver en hånd med, når der skal vandes og plantes. Senest har Steens Planteskole købt Lyns Blomster på Marienlyst, og åbnede 1. april 2023 med samme koncept som i Nørreballe. Foreningen var vært ved kaffe og kage. Der var 40 deltagere.

Hans Jørgen Hansen

Midtjysk Kreds

Midtjysk Kreds har første besøg den 5. april med start på Grinderslev Kirke på Klostervej 35. 7870 i Roslev er i skrivende stund endnu ikke afviklet. Samme aften er vi inviteret til at besøge den nærliggende virksomhed Salling Grovvarer på adressen M.P. Stiersvej 17 i Breum per 7870 Roslev. Direktør Arne Munk vil fortælle om virksomheden og vise rundt. Virksomheden handler med foderstoffer, grovvarer, driftsmidler, m.m. Desuden aftager den salgsafgrøder og har en butik.

Søndag den 14. maj 2023 kl. 13.00 er foreningen inviteret til at besøge Hald Ege Samlingen i de gamle barakker. Arr. er medlem Claus Langvad der bor i området. På Hald Ege Samlingen vil Poul Harald Christensen foredrage om Folkekurens Historie. Historien er omskiftelig og spænder fra 1. Verdenskrigs barakby med lazaret til nu, hvor der er boliger, en efterskole og en friskole. Hald Ege Samlingen er en afdeling af Viborg Museum. Adressen er Videbechsallé 169. Hald Ege 8800 Viborg. Der vil blive opkrævet en lille betaling for dagen på kr. 25. Desværre er der kun plads til 25 deltagere til foredraget, så tilmeldingen foregår efter "Først til Mølle". Hald Ege samlingen kan tilgås på www.haldegesamlingen.dk

Herefter kører vi til den nærliggende Hald Hovedgård og i Hald Laden kan vi drikke væres medbragte kaffe. Området omkring Hald har fået en økonomisk indsprøjtning på 50 mio. kr. fra bl.a. Mærsk Fonden.

Der er en meget flot natur i området og der er en fin spadseretur til Hald Ruin.

Hermed indkaldes til årets generalforsamling i Midtjysk Kreds. Den foregår på Oddense Træmuseum, Strøget 16A. 7860 Spøttrup den 31. juli kl. 18.30. Der begyndes med en rundvisning af ca. 1,5 times varighed. Der må max være 20 på hvert hold, så vi skal formodentlig deles i to hold og bestille to guider. Selve rundvisningen koster kr. 50 per delt. Der vil blive opkrævet kr. 60 denne aften. Medbring aftalte penge. Medbring selv kaffe og brød. Det kan indtages i museets frokoststue, hvor også generalforsamlingen afvikles.

Oddense træmuseum afvikler hvert andet år et symposium for kunstnere fra hele Verden, hvor der fremstilles unikke ting i træ. Husk tilmelding til arrangementerne senest 5 dage i forvejen på e-mail gunhildom@gmail.com

Gunhild Olesen Møller

Ringkøbingkredsen

Mandag, den 8. maj kl. 19.00 samles vi på Sandfeldvej 19 C, 7280 Sdr. Felding, hvor vi besøger Christian Jørgensen, der er tredje generations dambrug. Det er et recirkulerede dambrug, der ikke belaster vandløbet. Årligt produceres 20 millioner fisk. Christian Jørgensen viser rund og fortæller. Der serveres kaffe og kage. Der er ikke tilmelding, men tag naboen med.

Vestsjællandskredsen

Kredsen afholdt sin generalforsamling den 1. marts på landbrugsskolen i Høng med tilslutning af 21 medlemmer. Efter alle formaliteter blev beretningen taget til efterretning og regnskabet, der udviste et underskud på 1622 kr. og en kassebeholdning på 5.638 kr., blev godkendt. Karen Andersen blev genvalgt, og da Anders Gangergaard efter 11 år i bestyrelsen ønskede at træde tilbage, valgtes Lars Vanggaard. Jette Nielsen genvalgtes til bestyrelsessuppleant, og Vagn Juel Jørgensen genvalgtes til revisor.

Under eventuelt drøftede - på landsformandens anmodning - foreningens fremtid, Generalforsamlingen fandt, at vi har en god forening, som vi er glade for, og som ikke skal nedlægges.

OGN

Århuskredsen

Tirsdag den 23. maj 2023 afholder Århus Kredsen udflugt til Nygaard, en af de store gårde med mange køer. Gården drives af Jakob Therkelsen og adressen er Nygårdsvej 47, 8570 Trustrup. Tidspunkt: kl. 19.00.

Jakob har 950 malkekøer på ejendommen og har 14 mand ansat, samt driver ca. 1100 hektar med grovfoder. Jorden ejes i dag af pensionselskaber, og det er noget Jakob vil fortælle noget om, i forbindelse med besøget. Selvom Jakob har 14 mand ansat, står han selv op hver morgen og hjælper med at malke køerne, og deltager dermed i den daglige drift og arbejde. Desuden står Jakob også for et større kvægbrug med ca. 600 malkekøer på Fuglsøgård på Norddjursland.

Efter besøget på Nygaard, kører vi til Slægtsgården "Dalkær", Fladstrupvej 5, 8570 Trustrup, hvor vi får kaffe og brød samt nyder samværet med hinanden. Ægteparret Dalkær Petersen er i dag 5. generation på gården "Dalkær" og sætter pris på dens historie.

Tirsdag den 15. august indbyder Århuskredsen til besøg på Vester mølle, Oddervej 80, 8660 Skanderborg.

Efter en gennemgribende renovering af de historiske bygninger, laden, riddersalen, smedjen, møllehuset m.m. ved hjælp af lokale ildsjæle i samarbejde med Skanderborg kommune, Real-dania og andre fonde, fungerer Vester mølle i dag som kultur- og aktivitetscenter, og nye tiltag med udstillinger og historie om bl.a. andelsbevægelsens pionerer er en del heraf.

Vi samles kl. 19.00 på gårdspladsen, hvor en guide vil vise os rundt og fortælle om centret der ligger i den smukke natur ved Skanderborg sø.

Kom og vær med til en spændende aften, tag selv en kande kaffe og service med, vi sørger for kage.

Pris kr. 75

Tilmelding til: Formanden Christian Kirk tlf. 23347955 eller mail: kirk@familie.tele.dk

Kommende kredsaktiviteter

Her bringes oversigten over kredsenes aktiviteter for de næste par måneder. Udførlig indbydelse ses i afsnittet ”Nyt fra Kredsene” og på foreningens hjemmeside.

Himmerlandskredsen

Mandag, den 12. juni kl. 13.30 besøg i Sebber kirke med efterfølgende generalforsamling.

Midtjysk kreds

Søndag, den 14. maj kl. 13.00 besøg på Hald Ege Samlingen.

Mandag, den 31. juli kl. 18.30 besøg på Oddense Træmuseum og generalforsamling.

Ringkøbingkredsen

Mandag, den 8. maj kl. 19 besøg hos dambruger Chr. Jørgensen, Sdr. Felding.

Århuskredsen

Tirsdag, den 23. maj kl. 19.00 besøg på Nygård og Dalkær.

Tirsdag, den 15. august kl. 19.00 besøg på Vestermølle.

